

Dansens og musikkens rødder 51

Danseindsamling foretaget af Johannes Egedal - 2. del

af Per Sørensen

Som nævnt i sidste nummer af Hjemstavnsliv vil jeg denne gang lade Johannes Egedal selv komme til orde. Referatet af Jyllandsrejsen er fra et lille småtryk fra 1916:

Fra Egedals danseindsamlingsrejse på Lolland-Falster 1917

F. F. F.'s Indsamlingsrejse Sommeren 1916

Foretaget af J. Egedal.

Ved Hjælp af pengemidler fra "Dansk Folkemindesamling" blev F. F. F. i Sommeren 1916 i Stand til at udsende Indsamlere af gamle Danse. Efter en kort Eksamination hos C. V. Otterstrøm blev Indsamlerne sendt ud. Der var tre, to smaa og en stor, undertegnede var den store. Jeg fik den største Del af det Beløb, der var Stillet til Disposition, men samtidig ogsaa de fleste (ialt 10) af Adresserne paa de Personer, som F. F. F. havde faaet Meddelelse om kunde danse gamle Danse.

Rejsen begyndte 21. Juli Kl. 6 Morgen og varede til 11. August - Hele Rejsen blev foretaget pr. Cykle, og Vejret søgte kun en eneste Dag at lægge mig Hindringer i Vejen.

Det var 3. August, da jeg cyklede fra Skjern til Stauning lige imod en vældig Storm. Stormen var endogsaa saa stærk, at jeg undertiden kørte baglæns (hurtig Afstigning!), og jeg var 1 1/4 Time om den 1 Mil lange Tur.

Hele min Bagage havde jeg paa Cyklen, min Violin foran og en Haandtaske bagpaa. En Cyklesmed, hos hvem jeg fik lappet ytrede, at "det var en hel Motor-cykle at løfte paa".

Rejsen begyndte i Sydfyen og gik til Middelfart - Vejle - Horsens - Endelave - Horsens - Vejle - Brørup - Vejen - Gørding - Esbjerg - Fanø - Manø - Ribe - Bramminge - Gørding - Hemmad - Skern - Stauning - Randers - Aarhusen - Skanderborg - Odder - Horsens - Kolding og til Sydfyen igen, ialt ca. 100 Mil. Jeg havde ved Rejsens Begyndelse bestemt, at den skulde være billig, og hvad der yderligere gav mig et Stød i den Retning, var en Regning fra Indsamlingsrejsen i 1905, der for Spøg blev mig sendt af Forstander for Dansk folkemindesamling, *cand. mag. Grüner Nielsen*. Paa Regningen var opført, Aftensmad 65 Øre, Middagsmad 75 Øre o. s. v. Jeg vilde gøre det bedre, og paa mit regnskab kom der f. Ex. til at staa: Aftensmad 15 Øre (3 Femøreskager og et Glas Mælk (gratis). Middagsmad 18 Øre (3 Femøreskager til 6 Øre og et Glas Mælk). Jeg gjorde kun dette en enkelt Gang, for jeg kunde ikke holde til det. Jeg befandt mig bedst ved, naar jeg skulde cykle lange Ture, da at spise en god Morgenmad paa det Sted, hvorfra jeg drog ud, og undervejs kun at nyde lidt medbragt Julekage eller Smaakager, for saa Kl. 6 - 7 at indtage et større Maaltid.

Indsamlingsmaaden blev ikke helt den, jeg havde tænkt mig. Ved Forespørgsel pr. Post viste de to af de 10 Adresser sig ubrugelige. - Af de 8 tiloversblevne Personer levede kun 4, og hos disse 4 fik jeg ca. 9 Danse. - Jeg opdagede snart at med Adresserne kom man ikke langt; men da jeg paa den Egn, jeg først kom til (Jenum ved Vejle), fandt 6 Danse uden at have nogen Adresse, saa følte jeg mig ikke besværet af denne Mangel paa Forbindel-

ser. Tilmed fandt jeg det spændende saadan at begynde fra "bar Bund". Naar jeg f. Ex. kom til en Egn, begyndte jeg at tale med de Folk, jeg tilfældigt mødte paa Vejen. De begyndte gerne at trække lidt paa Smilebaandene ad det; men jeg fik altid nogle navne paa de gamle Folk, som Vedkommende mente kunde nogle af de gamle Danse. Hos disse fik jeg enkelte Oplysninger om Danse, men hvad vigtigere var, de kunde give mig Oplysning om de allerbedste Dansere. Hos disse sidste fik man den bedste og sikreste Oplysning, og mere kan man ikke forlange at faa. Jeg kunde, naar jeg kom til en Egn, have mere eller mindre Held med mig, snart fik jeg slet intet ud af de første Mennesker, jeg talte med, og snart traf jeg næsten med det samme den, jeg skulde tale med.

Kun sjældent er den, som jeg skulde tale med, bleven sendt mig i Møde. Men sket er det, og da jeg spurgte Manden efter ham selv, saa saa han meget forbavset paa mig og sagde: "De' æ mæ'!"

Undertiden traf jeg paa Folk, som af religiøse Grunde havde Modvilje mod mit Arbejde for Dansen. Jeg forklarede saaledes en vestjysk Bondemand, hvorfor jeg rejste rundt og spurgte, om han ikke kendte Folk, som kunde danse gamle Danse - Hertil svarede han med et strengt og foragteligt Blik. Dem kender jeg ikke.

Resultatet blev ialt lidt over 60 Danse (Brudstykker og Varianter iberegnet).

I Jenum ved Vejle, hvortil jeg kom i Besøg og derved traf sammen med Egnens Befolkning, fandtes: Gallopink, (Gallopning), Gallopade, Tremandsreel, Belinerkontra, Vesterbopolsk og Østerbopolsk ('Kædepolsk').

Paa Endelave, hvor den Mand, som vilde hjælpe mig, pludselig ved min Ankomst lod mig staa alene, var min Stilling i Begyndelsen fortvivlet - da jeg den Gang ikke kendte til at begynde Indsamlingen paa bar Bund.

(Fra min Dagbog): "Humøret var kun Galgenhumør, da jeg gik ud ad Vejen. Et Par smaa Piger med en Kurv imellem sig og et Franskbrød under hver af de frie Arme kastede jeg min Kærlighed paa og

talte med. Jeg fik at vide, hvad en enligt liggende Gaards Ejer hed. Han hed: Per Hansen. Hvor gammel han var vidste de ikke; men han var da hvidhaaret. Jeg gik ind og traf Manden og Konen ude i Gaarden. Jeg fremførte mit Ærinde i al Beskedenhed; men det viste sig, at han ikke kunde huske noget, - "Ras Lassen" derimod, han kunde, det var han sikker paa. Kl. var henad 10 Aften, men jeg gik derud. Han var hjemme. - Først lo han ad det hele, mens han nævnede nogle Dansnavne; men da jeg saa roste ham som Danser, saa kunde han nok komme paa nogle flere end de faa, han havde nævnt. Han lo dog stadig, og jeg gik saa tilsidst, da de nok skulde i Seng. Jeg havde nu nogle Navne paa Danse, og "Ras Lassen" havde anbefalet mig Maler N. N. Gladere gik jeg hjem, og . . ."

Jeg havde Heldet med mig og fik: Kapilsøs, Søren Skrivers Totur, Fangedans, "Firtur gaa bagom i", Kysdans, Sjællandsk Firtur, Tolvtur, Fire-Balancen, ("Fire Par paa langs"), Korausen ("Sving Satan"), Den gamle Kones (Brudstykke) og "Københavneren".

Ved Vejen fandtes: Gribedans (Fangedans), Reel, "Den lille Hamborger", Vesterbopols og Polsk.

Paa Fanø fandtes i Nordby: Fannikedans og Københavneren ("Lott ist todt"), i Sønderho: Sønderhoningen. At der overhovedet kom noget ud af dette Besøg paa Fanø skyldes Hr. Grüner-Nielsen, som jeg rejste sammen med her og paa Manø. Kun Gr.-N.s Bekendtskaber gav os Oplysninger.

Ellers var Folk og navnlig i Nordby lidet meddelsomme, ja, man følte, at de næsten havde en vis Mistro til den, de talte med, og at de ikke var glade for, at deres ejendommelige Danse kom frem for Offentligheden. Her havde "Bar-Bunds-Theorien", sikkert vist sine svage Sider.

Paa Manø, hvortil vi fra Fanø kom dels med en Motorbaad, der mere kørte, end sejlede i det lave Vand, og dels med en Vogn, som kørte paa den hævede Havbund (ca. 1/2 Mil), traf vi straks overvældende velvillige Mennesker. "Præstens Pige", Frøken *Karen Andersen*, som Gr.-N. vidste var meget interesseret, besøgte jeg straks, og ved hendes Hjælp kom vi i alle de Manøhjem, hvor der var noget at finde; - og der blev under vort Ophold derovre danset i mere end eet Køkken! For at faa noget mere ud af det lejede vi en Aften (Søndag) Øens Sal, Musik blev bestilt og ca. 20 ældre og yngre Dansere blev indbudt. Da Dansen skulde begynde var Salen fuld at passive. Efter de aktives

Komme dansedes: Trin[d]dans ("Trip-dåns"), Mallebrok, "Kom min Ven", "Brujdans", "Vævedans", "Toppet Høne" og "Slutdans". Veltilfredse tog vi fra Manø, og som en interessant Afslutning paa dette vellykkede Ophold vadede vi til Fastlandet.

Paa Ribeejnen søgte jeg efter Polsk, men en hel Dag spildtes, uden at jeg saa nogen danse den. En Mand fortalte mig dog, at naar jeg løftede mit Ben lidt højere under Svinget fremad, saa dansede jeg den rigtig! Jeg talte med en hel Del Mennesker i Landsbyerne Nord for Ribe; men Polsken fik jeg ikke, derimod fandtes: Ballon-Firtur, "Toppet Høne", Gallopade, "Gallopink", Polsk (I), Polsk (II), Polsk Firtur og Trepolsk, - senere kommer hertil "Gammel Polsk".

I Tarmegnen (Hemmet) undersøgtes, om Tospring kunde danses baade til højre og til venstre, eller om den kun kunde danses til den ene Side. Jeg besøgte mange, bl. a. ogsaa en Mand, som var bleven mig anbefalet, men som, trods det, nok alligevel ikke interesserede sig saa meget for Dans. Jeg gik ind i hans lille Hus, og efter at have været inde i det allerhelligste (Jeg gruede tit selv for den Frækhed, som efterhaanden udviklede sig hos mig) uden at finde ham gik jeg ud i Haven, hvor han stod og plukkede Ribs. Jeg sagde mit Ærinde, men han kunde ingen Danse, sagde han. Jeg kom saa ind paa Tospring og spurgte: "Til hvilken Side gaar man?" "De skal bare bag om æ Hus, saa er De med det samme ude o' æ Land'vej" Jeg gik den anviste Vej. - - - Alle mine Meddelere sagde, at Tospring skulde danses tilhøjre.

I Kristrup ved Randers fik jeg hos en Kone, som af egen Drift dansede med mig i 3 X 2 Timer følgende Danse: "Ingen Navn", (Fandango fra Aarhus-egnen), Pigernes Aftensang, Masofiane ("Varsovienn"), Vals-Sextur, Skosk, Væveskosk, Triolerskosk, Firtur (hvoraf Korsfirtur er en Del) og "Den røde Lue".

Paa Aarhus-egnen fandtes: Fandango, Jægermarch ("Jysk Polonaise"), "Stiv" (Zweitrit) og Kontradans. "Kyllinge-Sørens-Stykke" gjorde jeg meget for at finde. Første Dag kom jeg til Høver Kro, hvor der var Marked, og her spurgte jeg efter den. Da jeg kørte derfra, raabte nogen efter mig, og da jeg kom derhen, sagde de, idet de pegede paa en tyk, rødmosset en, der stod i Kredsen: Han kan danse "Kyllinge-Sørens-Stykke" "De kan danse den?" sagde jeg. "Ja, det kan jeg vel", sagde han. - "Hvormeget vil De give?" spurgte han. "En Øl!" sagde jeg.

"Vil De give 15 Kr. saa vil jeg danse den." "Nej, det vil jeg ikke, for jeg plejer ikke at give noget." - Nej, havde det været Fedt", bemærkede jeg, saa kunde jeg forstaa, om De havde forlangt saa høj en Pris!" "Her er Fedt her" sagde han og slog sig Paa sin tykke Mave. - Jeg bød nu Farvel.

Anden Dag, jeg cyklede rundt, kunde jeg ikke finde noget rigtigt om "K.-S.-S.", min Cykle punkterede og Humøret var ikke straalende. Jeg begav mig tilsidst "hjemad", men paa Hjemvejen fik jeg et sølle, rustent Firtommersøm op i Bagringen. Humøret var efter Lapningen ikke bedre end i Forvejen. Det var mig en Trøst, at jeg indhentede en hvidhaaret Mand, for saa kunde det da blive til en lille Snak. Jeg stod af Cyklen og begyndte at fortælle om "K.-S.-S". Den har jeg været med til, sagde han og dansede nu den dejligste Polsk for mig. (Endelig havde jeg faaet Polsk - at se!) Straalende Humør.

I Odder fandtes Kontradans med indtil 22 Ture, der danses igennem 11 Gange!

I Haldrup ved Horsens fandtes: Kontradans, Flyvgal, og "Den gamle Dronning". I Diernisse ved Faaborg fandtes: "Skotsk paa langs".

Af de opnoterede Danse har Tospring og Trin[d]dans (opdaget af Gr.-N.) mest Interesse saavel ved deres Alder som ved deres Slægtforhold til "Færøisk Dans", og den gammelfranske Dans: "brasile". Trin[d]dansen beskrives saaledes: "Opstilling i en stor Kreds, hvor alle har Front næsten medsols i Kredsen. Hver dansende holder sin højre Haand bag paa sin Lænd og med sin venstre fat i den foran dansendes højre Haand. Dansetrinene bestaar af 4 Gangtrin (begyndende med venstre) fremad og derefter et Spring ind mod Kredsens Midte, idet man sætter af med og kommer ned paa højre Fod, mens venstre kun støttende rører Gulvet, da Hælen er hævet og Knæet bøjet". Man danser efter Sang.

Selv om det er anstrengende saaledes at rejse rundt, saa er dog Arbejdet saa fornøjeligt at man - selv mens Anstrengelserne varer - finder det tilløkkende; - bagefter regner man saadan en Tur med blandt ens fornøjeligste Oplevelser.

Hørig Højskole. d. 26. November 1916.
Johannes Egedal.

Det var det officielle referat fra jyllands-turen, som har været kendt i mange år. Spændende har det været at læse den originale dagbog, der kom frem i lyset for et par år siden - mange flere detaljer er der

naturligvis med i dagbogen, og for at give et eksempel fra dagbogen¹ lader vi endnu engang Johannes Egedal fortælle om de to dage, han var i Kristrup ved Randers, hvor han mødte Maren Jensen:

Da jeg naaede Randers, kørte jeg ad Kristrup og her traf jeg en gammel Mand, der sad paa Grøftekanten. Jeg spurgte efter Maren Jensen. "Hun er død", sagde han. Lidt efter fandt han dog i sin Hjerne kiste en til, der hed Maren Jensen, som en Kone der gik forbi og blev staaende, ogsaa erklærede for død. Jeg var nu ved at vende om, men jeg fik saa at vide, at den dodes Kones Datter boede i nærheden. Jeg opsøgte hende, men havde nær aldrig faaet sagt, hvad jeg søgte, - det er ikke let at spørge efter en død Kone. Jeg fortalte, hvad jeg vilde, og hun henviste mig straks til en Kone paa Petersminde, der mærkelig nok ogsaa hed Maren Jensen. Jeg spurgte min Grøftemand efter Petersminde, og her fandt jeg Maren Jensens

Mand, som sagde, at hun var gaaet til Byen: Da jeg kom til Grøftemanden igen, stod Maren og talte med ham, og hun havde begyndt at spekulere over, hvad dog den Student, som vilde finde hende, kunde være for en. Hun fik det nu at vide, og vi fulgtes ad til Byen. Hun fortalte om de gode og pæne Danse og jeg fik lov at komme om Søndagen (næste Dag) Kl 10. Glad gik jeg til Højskolehjemmet, hvor jeg skrev et Brev til Edith. (Egedals veninde - red.).

6/8 Op kl. 9 kogt Mælk og Ost. Jeg kørte saa ud til Maren. Hun dansede Skotsk med mig i Sovekammeret, og da det ikke gik saa godt, sagde hun: "De skal sgu lære det. - Jeg skal ordentlig exne med Dem o.s.v." Vi dansede nu til Kl. 11¹/₂ saa skulde hun sgu ud at malke og til at lave Middagsmad; men jeg maatte komme Kl. 3 igen. Jeg kørte nu til Lem for at hente nogle Noder. Det var en Skomager, og han var meget flink. Da jeg igen kom til Randers var jeg inde paa et

Hjemmebageri, hvor jeg spiste nogle Kager og knækkede Halsen paa en Flaske Kaffe fløde. Hos Maren opholdt vi os inde i den pæne Stue og hun lukkede Døren for Manden. Vi begyndte nu med Skotsk igen og Maren gjorde det tilsidst ens hver Gang og jeg fik det lært. - Hun dansede saa én med Vals i, som hun ordentlig kørte mig rundt i. "De kan blive en udmærket Danselærer, De danser sgu godt", og hun vilde have den igen for, at jeg kunde lære den rigtig godt (det var vist Valsens skyld); men vi kunde jo ikke blive ved med den samme. - Jeg skulde nu gaa, men maatte komme om Aftenen igen. Vi dansede fra 8-10 og for at Folkene paa Gaarden ikke skulde opdage noget(!), saa blev jeg lodset bagud, om ad Møddingen. Jeg trykkede Maren hjertelig i Haand og sagde Tak. Det var ikke galt, hvad hun sagde, at jeg bagefter vilde more mig over besøget /den situation/ hos hende mange gange, - selv morede hun sig kostelig.

Kildehenvisninger:

1. Dagbogen findes i privateje hos sønnen Bent Egedal.
